

Шарова Т.М.

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри суспільно-гуманітарних наук

Землянська А.В.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ОНЛАЙН-ПРАКТИКУМІВ «КОМУНІКАТИВНІ МОДУСИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ» ДЛЯ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

***Анотація.** У статті досліджуються різноманітні комунікативні модули, що визначають функціонування української мови в сучасному суспільстві. У дослідженні проаналізовано ключові модули – описовий, імперативний, питальний, спонукальний та оціночний, звертаючи увагу на їх роль у міжособистісному та професійному спілкуванні. Стаття спрямована на популяризацію української мови, показуючи її гнучкість, багатогранність та здатність адекватно виражати складні емоційні, інтелектуальні та соціальні контексти*

***Ключові слова:** комунікативні модули, українська мова, мовна культура, популяризація української мови, національна ідентичність.*

Sharova T.M., Zemlianska A.V. Organization and conducting of online workshops «Communicative modes of the functioning of the ukrainian language» for the promotion of the ukrainian language. The article explores various communicative modes that define the functioning of the Ukrainian language in modern society. The research analyzes the key modes – descriptive, imperative, interrogative, incentive, and evaluative – highlighting their roles in interpersonal and professional communication. The article aims to promote the Ukrainian language by showcasing its flexibility, versatility, and ability to adequately express complex emotional, intellectual, and social contexts.

***Key words:** communicative modes, Ukrainian language, linguistic culture, promotion of the Ukrainian language, national identity.*

Актуальність. У сучасному світі комунікація відіграє ключову роль у міжособистісних стосунках, професійній діяльності та суспільному житті. Від якісної комунікації залежить не лише ефективність передачі інформації, але й формування взаєморозуміння між людьми. В українській мові, як і в будь-якій іншій, існують різні комунікативні модуси, які визначають спосіб вираження думок і емоцій. Цей онлайн-практикум присвячений дослідженню комунікативних модусів української мови, їх особливостей та застосування в різних контекстах.

Метою статті є аналіз комунікативних модусів функціонування української мови та їхньої ролі у міжособистісному та професійному спілкуванні, а також популяризація української мови шляхом демонстрації її багатогранності, гнучкості й здатності виражати складні емоційні та соціальні контексти під час організації та проведення онлайн-практикуму для педагогів, науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти.

У процесі дослідження комунікативних модусів функціонування української мови було враховано ряд наукових робіт, присвячених проблемам мовної комунікації, культурної ідентичності та ролі мови в суспільстві. Дослідження комунікативних модусів розвивається на перетині лінгвістики, психології та соціології, що дозволяє глибше зрозуміти механізми мовного впливу та обміну інформацією. Серед важливих публікацій, що стосуються даної теми, варто відзначити роботи, присвячені: лінгвістичним аспектам комунікації (аналіз мовних актів, функцій мови, впливу мовних структур на процеси мислення і спілкування) Колоїз Ж., Семеног О.; формуванню національної ідентичності через мову (взаємозв'язок мови та культурних цінностей, роль мови як носія національної свідомості) Галузяк В., Зубков М.; соціолінгвістичним аспектам (особливості використання мови в різних соціальних групах, вплив мовного середовища на формування комунікативних стратегій) Бородихіна О., Гладких Г., Пономаріва О.

Вивчення комунікативних модусів також ґрунтується на працях, які досліджують описовий, імперативний, питальний, спонукальний та оціночний модуси, зокрема в контексті української мови. Цікавими є праці Галузяк В., Гладких Г., Шарова С., Зубкова М., Колоїз Ж., Пономаріва О., Семеног О., Бородихіної О. та ін.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ характеризується динамічними змінами в усіх сферах життя, зокрема в комунікації, де мова відіграє ключову роль у передачі інформації, обміні думками та формуванні соціальних зв'язків. У цьому контексті важливим є розуміння комунікативних модусів, які визначають функціонування української мови в різних ситуаціях спілкування [4, с. 46].

Онлайн-практикум «Комунікативні модуси функціонування української мови» створено для поглиблення знань учасників про різні типи мовних модусів – описовий, імперативний, питальний, спонукальний та оціночний. Практикум надає можливість не лише теоретично ознайомитися з кожним з цих модусів, але й набути практичних навичок їх використання в повсякденному та професійному спілкуванні. Головною метою онлайн-практикуму є формування у учасників розуміння комунікативних модусів української мови, їх класифікації та практичного застосування в усному і письмовому спілкуванні. Учасники отримують можливість вдосконалити свої комунікативні навички та навчитися ефективно використовувати різні модуси для досягнення бажаного результату в спілкуванні [1, с. 23].

Перш ніж збирати аудиторію, важливо створити структуру практикуму, аби відтворити всі питання, що будуть порушені спікером-практиком під час занять. Структура практикуму «Комунікативні модуси функціонування української мови» може включати лише два питання:

1. Поняття комунікативного модусу.
2. Види комунікативних модусів: описовий, імперативний, питальний, спонукальний, оціночний.

Розуміємо, що комунікативний модус – це специфічний спосіб вираження мовленнєвого наміру, що визначає характер взаємодії між учасниками комунікації. Кожен модус допомагає передати різні емоції, наміри та думки, залежно від контексту ситуації. З огляду на це заняття може бути побудоване навколо пояснення питань видів комунікативних модусів, зокрема описового, імперативного, питального, спонукального та оціночного [5, с. 34].

Описовий модус використовується для передачі інформації, фактів і пояснень. Імперативний модус спрямований на вплив, включає накази, прохання або рекомендації. Виражає волевиявлення, спонукаючи до дії. Питальний модус служить для формулювання питань, мета яких –

отримати інформацію, з'ясувати невідомі аспекти. Спонукальний модус створює мотив для дії, спрямований на емоційне або інтелектуальне заохочення, стимулювання співрозмовника до активних дій. Оціночний модус використовується для вираження суб'єктивної думки або емоційної оцінки певної ситуації чи об'єкта [3, с. 34].

Описовий модус використовується для передачі інформації або фактів, які не вимагають дій чи відповідної реакції. У даному модусі акцент робиться на деталізованому описі предметів, подій або явищ, що дозволяє співрозмовнику отримати чітке уявлення про предмет розмови.

Наприклад: «Засідання розпочнеться о 10:00 і триватиме дві години»; «Цей проєкт передбачає впровадження нових технологій у виробничий процес».

Імперативний модус виражає волевиявлення мовця, закликаючи до певної дії. Він може мати форму наказу, прохання або рекомендації, залежно від ступеня необхідності виконання дії. У цьому модусі важливо звернути увагу на інтонацію та вибір мовних конструкцій для коректної передачі інструкцій.

Наприклад: Наказ: «Зроби це негайно!»; Прохання: «Будь ласка, передайте документи до відділу кадрів»; Рекомендація: «Я раджу вам скористатися цим ресурсом для дослідження».

Питальний модус використовується для отримання інформації або уточнення деталей. Питання можуть бути закритими (передбачають конкретну відповідь) або відкритими (для більш розгорнутих відповідей) [7, с. 123]. Важливим аспектом цього модусу є правильне формулювання запитань для отримання чітких і змістовних відповідей.

Наприклад: Закрите питання: «Ви прочитали цей звіт?»; Відкрите питання: «Що ви думаєте про запропоновані зміни?».

Спонукальний модус націлений на мотивування або заохочення співрозмовника до дій. Він часто використовується для створення натхнення або активного залучення до певної діяльності. Цей модус важливий у ситуаціях, коли необхідно активізувати співрозмовників, стимулюючи їх на виконання певних завдань.

Наприклад: «Спробуймо досягти нових вершин разом!»; «Ваша ідея може змінити майбутнє нашої компанії».

Оціночний модус виражає суб'єктивне ставлення мовця до події, явища чи людини. Це може бути позитивна або негативна оцінка,

залежно від контексту. Важливо формулювати оцінки коректно, щоб не образити співрозмовника і водночас донести свою думку конструктивно.

Наприклад: «Цей звіт містить детальний аналіз, що є дуже корисним для подальших дій»; «Я вважаю, що можна було б покращити презентацію, додавши більше візуальних матеріалів».

Під час практичної частини онлайн-практикуму можна дати завдання з таких аспектів:

1. Розробка комунікативних ситуацій з використанням різних модусів.
2. Групова робота: обговорення, написання діалогів, створення презентацій.
3. Рольові ігри для практичного застосування теоретичних знань.

Учасники отримують завдання створити реальні або вигадані ситуації, в яких використовується один або кілька комунікативних модусів [8, с. 56]. Мета – продемонструвати розуміння модусів та їхнє застосування на практиці. Наприклад:

1. Створити опис місця події або явища – описовий модус.
2. Розробити сценарій, де потрібно передати наказ або прохання – імперативний модус.
3. Сформулювати запитання для інтерв'ю або обговорення проблеми на зустрічі – питальний модус.
4. Написати текст виступу, який має заохотити колег до виконання складного завдання – спонукальний модус.
5. Надати зразки відгуків чи оцінок роботи співробітників або проєктів – оціночний модус.

Також можна спланувати завдання для групової роботи. Учасники діляться на малі групи для обговорення комунікативних модусів і спільного створення діалогів або коротких сценок. Кожна група має обрати конкретний модус і розробити ситуацію, в якій цей модус застосовується [10, с. 78]. Завдання можуть включати: написання діалогів, де співрозмовники використовують різні модуси; створення презентацій, в яких пояснюється використання модусів у професійних або повсякденних комунікативних ситуаціях. Після виконання завдань групи презентують свої напрацювання перед іншими учасниками, що сприяє обміну досвідом і закріпленню матеріалу [9, с. 74].

Цікавими під час онлайн-практикуму можуть бути завдання з рольових ігор для практичного застосування теоретичних знань. Учасники практикуються в рольових іграх, де вони отримують конкретні

ролі (керівник, співробітник, клієнт, учитель, учень тощо) і виконують завдання, спілкуючись у межах певного модусу. Наприклад: Один учасник – керівник, інший – співробітник. Керівник дає інструкції або прохання, співробітник реагує, демонструючи правильне сприйняття наказу чи рекомендації (імперативний модус); Учасники ставлять питання один одному для уточнення деталей проєкту або плану дій (питальний модус); Один учасник грає роль мотиваційного спікера, намагаючись заохотити інших до участі у заході або проєкті (спонукальний модус). Такі вправи допоможуть закріпити розуміння різних комунікативних модусів, розвинути навички їх застосування у реальних умовах та відчутти різницю в інтонаціях і формулюваннях у спілкуванні.

Після завершення практичної частини учасники обговорюють виконані завдання. Кожна група або індивідуальний учасник презентує свої напрацювання, звертаючи увагу на те, як саме були використані комунікативні модуси в конкретних ситуаціях. Обговорення також включає аналіз комунікаційної стратегії та відповідність вибраного модусу до ситуації.

Кожен учасник або група отримує зворотний зв'язок від модератора та інших учасників. У ході цього аналізу звертається увага на сильні сторони – ефективне застосування конкретного модусу, чітке формулювання думок, вміння враховувати контекст спілкування; слабкі сторони – недоліки у виборі модусу або його формулюванні, неузгодженість із контекстом або ситуацією, труднощі у побудові діалогів чи надання конструктивної оцінки. Аналіз дозволяє кожному учаснику побачити свої прогалини та сильні сторони, над якими можна працювати, а також відзначити, що вдалося найкраще [2, с. 70].

Учасники обмінюються своїми враженнями від виконаних завдань, діляться практичними порадами та ідеями щодо того, як вдосконалити свої навички у використанні комунікативних модусів. Можуть обговорюватись такі питання: Які модуси були найскладнішими для застосування? Як інтонація та невербальна комунікація впливають на сприйняття модусів? Які ситуації потребують особливої уваги під час вибору комунікативного модусу? Це сприяє поглибленню розуміння різних аспектів комунікації та створює можливості для вдосконалення комунікативних навичок у подальшій діяльності [6, с. 65].

Онлайн-практикум «Комунікативні модуси функціонування української мови» покликаний не лише підвищити рівень володіння українською мовою, але й сформувати навички ефективної комунікації. Зрозуміння різних модусів дозволить учасникам краще адаптувати свої комунікативні стратегії до різних ситуацій та потреб, що є надзвичайно важливим у сучасному світі.

Література

1. Галузяк В. Класифікація стилів педагогічного спілкування. *Проблеми освіти: наукового-методичний збірник*. 2001. № 26. С. 23–33.
2. Гладких Г. В., Шаров С. В. Напрями формування комунікативної компетентності студентів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. №1(11). С. 70–74.
3. Землянська А. В. Досвід використання засобів візуалізації навчальної інформації під час вивчення української і зарубіжної літератури у вищій школі. *Тренди в освіті: матеріали Міжнародного науково-методичного семінару*. 2019. С. 34–39.
4. Землянська А. В. Особливості мовної освіти здобувачів вищої освіти технічних спеціальностей в умовах сьогодення. *Соціально-гуманітарні виміри правової держави: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (27 жовтня 2022 р., м. Дніпро)*. 2022. С. 46–49.
5. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова. 2-ге вид., доп. Х. : Торсінг, 2002. 448 с.
6. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма : практикум. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с.
7. Пономарів О. Культура слова : мовностилістичні поради : [навч. посібн.]. К. : Либідь, 1999. 240 с.
8. Семенов О. М. Культура наукової української мови : [навч. посібн.]. К. : ВЦ “Академія”, 2010. 216 с.
9. Шарова Т. М., Шаров С. В., Бородіхіна О. В. Формування комунікативно-діалогічної компетентності студентів-філологів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Філологія». 2017. Вип. 29. Т.1. С. 74–76.
10. Шарова Т. М., Шаров С. В., Землянська А. В., Землянський А. М. Академічна культура та академічне письмо: навчальний посібник. Запоріжжя: ТДАТУ, 2023. 208 с.